

UN DRUM CARE LEGA ȚINUTUL VRANCEI DE DUNĂRE ȘI EXISTENȚA UNUI CNEZAT PE VALEA PUTNEI ÎN SECOLELE IX—X

MARIA COMȘA

Cu ocazia săpăturilor efectuate pe teritoriul satului Dragosloveni în punctul numit de localnici „La aguzi” sau „La cotul bumbacului”¹ într-un complex din epoca feudală timpurie, a apărut și un fragment dintr-o conductă de apă.

Fragmentul are o culoare roșie cărămizie, fiind lucrat dintr-o pastă fină, avînd ca degresant nisip, bine cernut, în care se aflau boabe mici de mică, precum și rare cioburi pisate.

Tubul din care provine acest fragment a fost lucrat la roată dar pe suprafața sa interioară se văd urme verticale datorită modelării cu mîna a solurilor de lut, din care fusese făcută conducta.

Pe suprafața exterioară a porțiunii păstrate au fost incizate, înainte de ardere semne alfabetiforme (fig. 1), peste un ornament format din linii oblice, executate prin lustruire cu un instrument cu capul bont.

Datorită faptului că terenul pe care s-a efectuat sondajul era plantat cu pomi nu s-a putut extinde săpătura dar sîntem convinși că asemenea fragmente de conducte (eventual și alte materiale de construcție) s-ar mai fi putut descoperi pe acest loc.

Cu ocazia unor cercetări de suprafață efectuate de noi în anul 1969 pe malul pîriului Rîmna între satele Cîndești și Gugești am descoperit de asemenea fragmente de conducte².

Cu ocazia săpăturilor efectuate la Cîmpineanca în anul 1973 în semi-bordeiul nr. 1 (notat de autori L 1), la marginea principalei instalații de foc (vatră înălțată mărginită de pietre)³ ca și în pămîntul de um-

1. Maria Comșa și Gh. Constantinescu, *Depozitul de unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperit la Dragosloveni (jud. Vrancea)*, SCIV, 20, 1969, 3, p. 425. Săpăturile au fost continuate în acest punct și în anul 1967 cînd a apărut și fragmentul de conductă într-un complex pe care l-am notat bordeiul nr. 1 din secțiune.

2. Ciorăscu Nicolae ne-a informat că și dînsul ar fi descoperit fragmente de conducte pe teritoriul com. Gugești, pe care însă nu le-am văzut.

3. Ioan Mitrea și Victor Nămoșanu, *Cercetări arheologice în așezarea de la Cîmpineanca*, Studii și cercetări științifice, Inst. Pedagogic Bacău, 1974, p. 62. Autorii consideră că au aici un cuptor de piatră. După părerea noastră este vorba de o vatră liberă înălțată față de podea cu 0,18—0,20 m pe un postament de lut paralelipipedic, mărginită de pereți scunzi din pietre de rîu și avînd colțul din preajma vetrei de asemenea căptușit cu pietre. Acest tip de instalație de foc își găsește analogii apropiate în așezarea Bucov-Tioca de lângă Ploiești

plutură al acestui semibordei, au apărut fragmente de cărămizi.⁴

Fragmente de conducte și de cărămizi au apărut și la Budești Vrancea.⁵

Localizate pe hartă observăm că punctele în care au apărut materiale de construcție se grupează în jurul actualului oraș Focșani, care, judecând după unele descoperiri făcute întâmplător în ultimul timp, pare să fi avut o dezvoltare deosebită în secolele IX—X.⁶

Descoperirile din împrejurimile Focșanilor prezintă o analogie de situație cu descoperirile de la Slon-Prahova, Bucov-Ploiești, unele descoperiri de pe teritoriul orașului București, Radovanu și Chirnogi, ultimele două în jud. Călărași, pe baza cărora am stabilit existența unui drum comercial care lega cetățile de la Slon cu Dunărea și Pen. Balcanică pe de o parte și Transilvania, pe de altă parte, păzit din loc în loc de cetăți dependente de cnezii locali.

Arătăm cu ocazia studierii drumului Slon—Dunăre că în afara cetăților de la Slon putem presupune cu certitudine existența unor fortificații similare la Bucov-Ploiești, București și în apropiere de orașul Oltenița, între riul Argeș și l. Greaca. Am observat de asemenea că drumul din secolele IX—X străbate aproximativ același traseu ca și în epoca medievală timpurie.⁷

O astfel de fortificație datînd din secolele IX—X (eventual chiar mai multe suprapuse ca și la Slon) trebuie să fi existat și în zona Focșanilor, fie pe teritoriul actualului oraș fie undeva în împrejurimi.⁸

Cetatea care va fi existat în zona Focșanilor (ca și cetățile situate din Carpații Meridionali pînă la Dunăre), după părerea noastră, între alte funcții o avea și pe aceea de a păzi un drum comercial.

Numirea pîriului Putna care derivă după noi dintr-o formă paleoslavă *putzna* (= apa cu drum sau apa de lângă drum)⁹ confirmă acest lucru.

cf. Maria Comșa, *Cultura materială veche românească, Așezările din secolele VIII—X de la Bucov-Ploiești, București*, 1978, p. 19 și urm. și fig. 6, p. 17; fig. 8/1 p. 20; fig. 9/2, p. 21; fig. 11/1, 2, 4, p. 24.

Locuința respectiv semibordei nr. 1 de la Cîmpineanca se aseamănă cu locuințele de la Bucov-Tioca și datorită faptului că aceasta are și o vatră secundară spre colțul de est.

4. Ioan Mitrea și Victor Nămoșanu, *op. cit.*, p. 62 și fig. 15 p. 85. vasele din aceste cărămizi făceau parte din instalațiile de foc iar altele proveneau de pe acoperișul locuinței de unde au căzut în umplutura acesteia.

5. Informații verbale primite de la Anton Paragină, care a făcut cercetări în această localitate.

6. Materiale descoperite întâmplător de către Victor Bobi, aflate în expoziția Muzeul de istorie, încă inedite.

7. Maria Comșa, *Contribuții arheologice privind existența unor cnezate și stabilirea unui drum comercial între Carpați și Dunăre în secolele IX—X* „Muzeul Național”, (sub tipar).

8. Deocamdată avem dovezi indirecte prin descoperirea fragmentelor de cărămizi și de conducte de apă, doar pentru existența unei fortificații de cărămidă.

9. Piraie cu numirea de *Putna* se cunosc pe teritoriul țării noastre în jud. Vrancea, în jud. Suceava, în fostul jud. Brașov, în fostul jud. Mureș, precum și în Banat. După G. Weigand, *Putna* derivă din ucr. *putna* care reprezintă o formă eliptică a unei numiri *putzna reka* care însemna *Vale de rîu cu drum pe ea* (cf. în *Balken Archiv, Fortsetzung des Jahresberichts des Instituts für rumänische*

De asemenea Drajna în jud. Prahova înseamnă tot *apa cu drum* sau *apa de lângă drum*¹⁰.

Drumul comercial, păzit de fortificația de la Focșani sau din preajmă, începe în zona zăcămintelor de sare, cunoscute fără îndoială și în evul mediu timpuriu de la Slănicul Moldovei și Tg. Ocna¹¹. Credem că acest drum, ca și drumul Slon—Dunăre, avea același traseu sau aproape același traseu ca și drumurile comerciale din epoca medievală (sec. XVI, constatate pe baza datelor etnografice și mai târziu). Astfel el cobora pe piriul Trotuș în jos pînă în apropierea actualului oraș Adjud apoi se îndrepta spre sud, prin zona de cîmpie pînă la pîriul Putna. Drumul traversa riul foarte probabil tot în preajma locului unde mai târziu se va afla Tg. Putnei. De aici se îndrepta spre Focșani.

În zona Focșanilor drumul medieval se despărțea în trei direcții.

O primă ramificație se îndrepta spre sud-vest trecînd aproximativ prin zona orașelor actuale (și medievale) Rîmniciu Sărat, Buzău îndreptîndu-se apoi către București, unde se întîlnesc cu drumul ce venea din Carpați de la Slon și mai departe din Transilvania și continua spre sud pînă la Dunăre (fig. 2).

A doua ramificație mergea de la Focșani pe direcția SE pînă la riul Buzău, în apropierea confluenței acesteia cu Siretul.

Drumul medieval tîrziu și foarte probabil și cel din secolele IX—X se despărțea în două.

O pîmă ramificație mergea la Brăila. În secolele IX—X drumul comercial se afla eventual în preajma Brăilei, poate în zona Chișcani de unde continua spre sud pînă la Gura Ialomiței. De aici e posibil să fi continuat spre vest pe Ialomița în sus întîlnind drumul ce cobora dinspre Buzău, iar o altă ramură să fi coborît spre sud spre Drîstor (fig. 2).

A doua ramificație din preajma riului Buzău venea tot spre Dunăre, pe care o traversa ceva mai la nord de fosta Baltă a Ialomiței, trecînd pe lângă așezările din epoca feudală timpurie situate peste orașele antice *Arrubium* (Măcin), *Beroe* (Piatra Frecăței), *Capidava* etc. ajungînd pînă la Drîstor (vechiul *Durostorum* azi Silistra) și mai departe (fig. 2).

Sprache, IV, p. 173 și urm.)

Iorgu Iordan bazîndu-se pe un toponim *Putna* în Banat (citată de Gustav Kisch în lucrarea sa, *Das Banat im Spiegel seiner Ortsnamen*, Timișoara, 1928, p. 16) consideră că această numire are la bază și alte l. slave nu numai ucrainene cf. toată documentarea în lucrarea sa *Toponimia românească*, București, 1963, p. 49 și aceiași pag. nota 1.

10. *Drajna* derivă după noi dintr-o *dražna* (= vale de apă cu drum) care derivă dintr-o formă slavă sudică *dražna* (= cale, drum) cf. în acest sens și numirea cehă de *drahna* pl. *drahi* (= cale, drum) precum și toponimul croat *Dražina* și toponimul ceh *Drahy*. Ultimele două fiind menționate de Iorgu Iordan în *Toponimia românească*, p. 48.

În ce ne privește numirea *Drajna* ca și toponimul croat *Dražina* și toponimul ceh *Drahy* credem că derivă din cuvinte care înseamnă apă cu drum (*dražna*) sau drum (*draha* pl. *drahi* = drumuri) și nu din sl. *drāga* sau *draga* = vale. Ca o paralelă actuală s-ar putea cita pîraiele *Bișca cu cale* și *Bișca fără cale* în țara Chiojdurilor (jud. Buzău).

11. Drumul de la Slănicul Moldovei continua prin pasul Oituz și în sud-estul Transilvaniei. Nu ar fi exclus să fi existat un drum al sării și pe Trotuș în sus prin pasul Ghimeș-Palanca.

În sfârșit, al treilea drum de la Focșani pornea, în epoca medievală pe direcția NE, traversînd Siretul ceva mai sus de Mărășești și ajungînd pînă în preajma orașului actual Tecuci. De aici cobora spre sud-est pînă la Dunăre în apropiere de Galați. Traseul dintre Focșani-Tecuci și pînă spre Galați nu-l avem dovedit deocamdată pentru secolele IX—X. În schimb pentru zona Galaților descoperirea unor fragmente de cărămizi în așezarea de la Șendreni dovedesc existența undeva în preajma Galaților a unei fortificații din secolele IX—X (din cărămidă) care păzea între altele și acest drum ¹².

Trecerea peste Dunăre se făcea prin vadul de lingă Galați ¹³, pe malul drept existînd fără îndoială așezarea fortificată de la Garvân pe ruinele fostei cetăți *Dinogetia* și foarte probabil și cea de la Mărcin pe ruinele fostei cetăți *Arrubium*.

De la *Dinogetia* și *Arrubium* drumul continua pe malul drept al Dunării pînă la Dristor (*Durostorum*) și mai departe (fig. 2).

Drumul din secolele IX—X din stînga Dunării avea același traseu ca și drumul roman și romano-bizantin în secolele III—IV.

În felul acesta ținutul Vrancei și zona Focșanilor era legată de Dunăre în cîteva puncte. O parte importantă din produsele care se transportau pe acest drum este după părerea noastră sarea care fără îndoială a fost exploatată în această vreme în zona Slănicului Moldovei și a Tg. Ocna ¹⁴. De asemenea credem că spre acest drum se transporta în cantități mai mici și sare de la Valea Sării de pe cursul superior al pîrului Putna ¹⁵ precum și din zona cursului superior al pîraielor Rîmnicul Sărat, Slănic-Buzău, Sărata etc. Cu alte cuvinte putem spune că pe drumul care începe la Slănic-Moldova și Tg. Ocna și trecea prin zona Focșani, Rîmnicul Sărat, Buzău spre București, pînă la Dunăre și mai departe în Balcani, se transporta sarea din zona Carpaților de Curbură alături de alte produse specifice zonelor de deal și munte, aducîndu-se în schimb de la Dunăre pește și alte produse specifice zonei de cîmpie și chiar produse bizantine de import ¹⁶.

O asemenea situație reflectă însă o dezvoltare socială avansată, după cum dovedesc de altfel toate descoperirile făcute pînă acum în zonă. De aceea, folosindu-se tot de analogia de situație cu cea de la Slon, Bucov, etc., credem că trebuie să postulăm existența unui crezat în zona de sud-vest a Moldovei, pe valea rîului Putna, care în secolele IX—X și-a

12. Trebuie să menționăm că în tot nordul Peninsulei Balcanice în epoca medievală timpurie au fost utilizat fostele drumuri și șoselele romane și de la această situație generală Dobrogea nu putea face excepție.

13. Transportul sării de la Tg. Ocna nu se făcea numai de către sărari care mergeau pe jos sau călări, sau cu căruțele pe drumuri de uscat ci și cu plutele care circulau pe cursul inferior al Siretului pînă la Dunăre. Informații primite de la Emil Giurgea (Focșani) căruia îi mulțumim și pe această cale.

14. Un alt crezat de vale trebuie presupus după noi și pe valea Troțușului, care și-a avut centrul probabil în preajma actualului oraș Adjud.

15. Nu ar fi exclus ca un drum al sării, deși mai greu, să fi existat și peste Carpați pe cursul superior al pîrului Putna în SE Transilvaniei.

16. Multe din produsele bizantine erau aduse prin Pen. Balcanică pe drumuri de uscat. Este neîndoios însă că o parte a acestor produse au fost aduse și pe mare și apoi pe Dunăre de unde au pătruns în interior spre Carpați.

avut reședința pe teritoriul sau în apropierea actualului oraș Focșani, cnezul, conducător al acestui cnezat, avînd fără îndoială beneficii de pe urma comerțului care se făcea între Dunăre și ținutul Vrancei.

UNE ROUTE QUI A LIÉ LE PAYS DE VRANCEA AVEC LE DANUBE
ET L'EXISTENCE D'UN KNÉZAT DANS LA VALLÉE
DE LA RIVIÈRE PUTNA AUX IX—X SIÈCLES

(RÉSUMÉ)

D'après les matériaux pour bâtir (briques, conduites d'eau en terre cuite) découvertes à : Dragosloveni, Gugești, Budești et Cîmpineanca, tous dans les environs de la ville Focșani, l'auteur suppose l'existence d'une forteresse semblable à celles du Slon (Dép. de Prahova) à Focșani ainsi qu'une route marchande qui a lié cette région avec le Danube. Sur cette route et ses ramifications au sud on a transporté le sel de Tîrgu Ocna, de Slănic-Moldova, ainsi que de Valea Sării (= La Vallée de la sel) de Vrancea et des autres localités de la courbure des Carpathes, vers le Danube et vers la Péninsule Balcanique.

Par cette route le pays de Vrancea a été liée aussi avec l'Empire Byzantin.

Fig. 1 Dragosloveni (Dép. de Vrancea). Fragment d'une conduite d'eau, avec signes alphabétiques (IXes.).

Fig. 2 Routes marchandes du IXe—X^ess. en Munténie et en Moldavie du Sud. 1. Cité du IXe—X^ess; 2 Cités du IXe—X^e. qui ont du exister, mais il n'ont pas été encore découvertes; 3. Cité du IXe—X^ess. (suposées); 4. Agglomérations dans lesquelles ont été/ trouvés des matériaux à bâtir; 5. Villes actuelles (et médiévales) comme points de repère; 6 Gisement de sel; 7. Gisements de sel et salaisons; 8. Routes marchandes du IXe—X^ess.; 9. Routes marchandes du IXe—X^ess., probables.

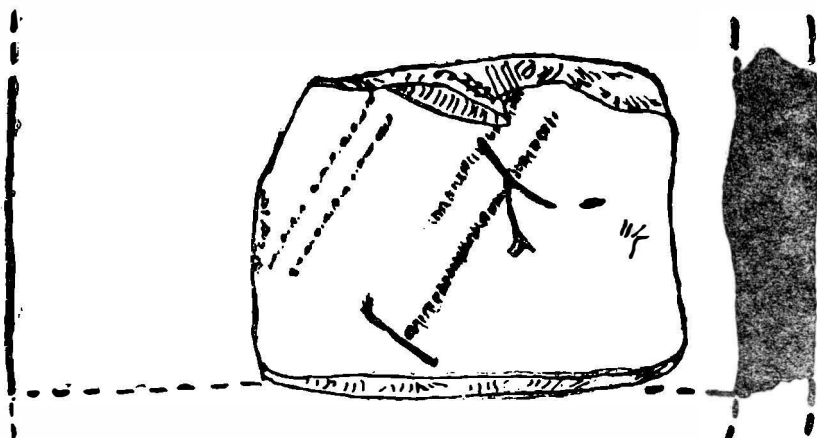

Fig. 1 Dragosloveni (jud. Vrancea). Fragment de conductă de apă cu semne alfabeticiforme (sec. IX).

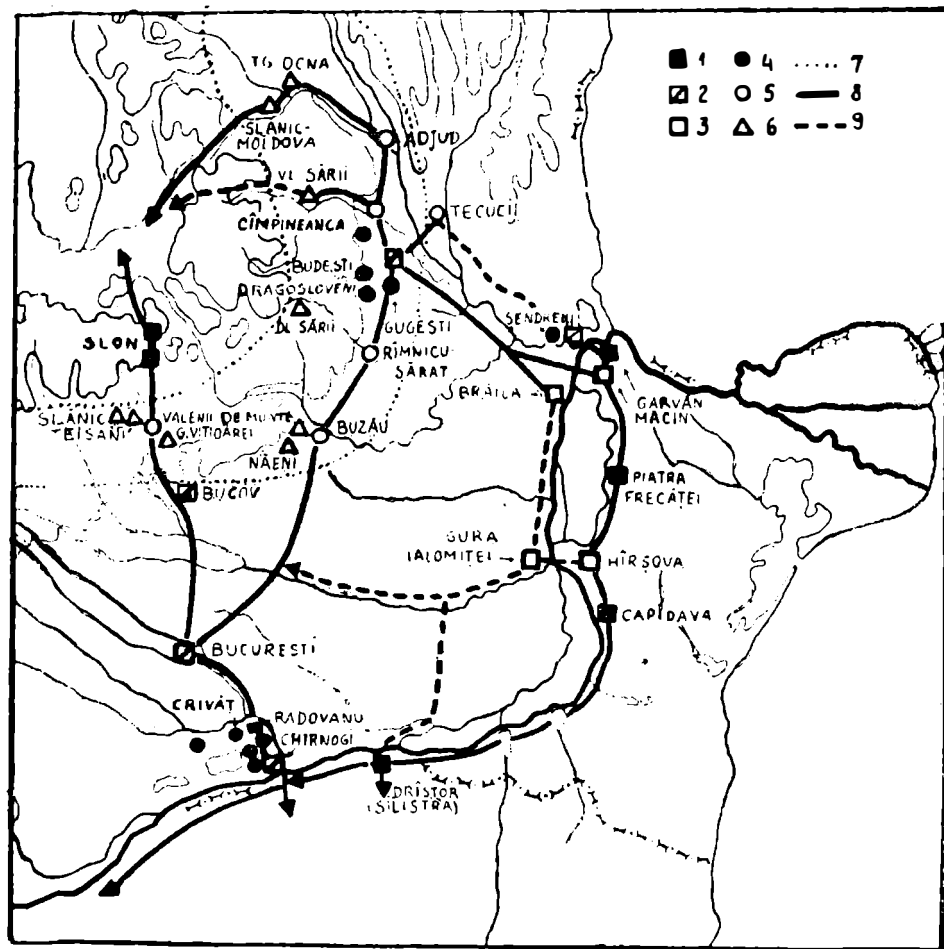

Fig. 2 Drumuri comerciale în secolele IX—X în Muntenia și sudul Moldovei: 1. Cetăți din secolele IX—X; 2. Cetăți din secolele IX—X, care au existat, dar nu au fost pînă acum descoperite; 3. Cetăți din secolele IX—X, presupuse; 4. Așezări din secolele IX—X în care s-au descoperit materiale de construcție; 5. Orașe actuale și medievale, luate ca puncte de reper; 6. Zăcămintele de sare; 7. Zonă de zăcămintă și sărături; 8. Drumuri comerciale din secolele IX—X; 9. Drumuri din secolele IX—X, probabile.